

OS LUGARES E AS CONVERSAS

PLACES AND CONVERSATIONS

Brais Lamela
Yale University

ORCID: 0009-0006-5311-0328

Resumo: *Voces da narrativa* foi unha oportunidade para reflexionar sobre dous eixos do proceso da escritura: os lugares que ocupamos, físicos ou metafóricos, e as conversas, as voces que gardamos dentro, eses diálogos secretos que animan unha obra literaria e que poucas veces se fan explícitos. Mais a literatura non é soamente memoria, senón tamén creación e imaxinación, unha sorte de bricolaxe na que se acumulan capas que pertencen a distintos mundos, reais ou imaxinados.

Abstract: *Voces da narrativa* was an opportunity to reflect on two key aspects of the writing process: the places we occupy, physical or metaphorical, and the conversations and the voices we keep inside, those secret dialogues that drive a literary work and that are rarely made explicit. Literature is not only memory: it is also creation and imagination, a sort of DIY in which layers belonging to different worlds, real or imagined, accumulate.

Palabras chave: *Voces da narrativa*, narrativa, ficción literaria, *Ninguén queda*, documentación, metaliteratura.

Key words: *Voces da narrativa*, narrative, literary fiction, *Ninguén queda*, documentation, metaliterature.

Dicía un ensaísta alemán que hai dous tipos de narradores: aqueles que quedan e aqueles que marchan. Os que quedan ocúpanse da memoria do lugar, arman as súas historias cos vimbios do cotián. Os que marchan, pola contra, entreteñen a xente con narracións fantásticas sobre mundos ignotos. Nunca me convenceu esta dicotomía. Ás veces, os mundos verdadeiramente ignotos revélanse na contemplación do familiar, e ás veces quen marcha é quen máis se interesa pola memoria do lugar que deixou atrás. No meu caso, cada retorno é unha oportunidade para redescubrir un mundo coñecido desde un ollar novo. Por iso lle agradezo tanto á Real Academia Galega que me convidase a conversar sobre escritura este pasado novembro, durante a xornada *Voces da narrativa*. Foi unha oportunidade fermosa, ese día anublado, para os retornos e os diálogos.

Se cadra eses foron, para min, os dous eixos das xornadas: os lugares e as conversas. Falamos, ao cabo, sobre os lugares que ocupamos, físicos ou metafóricos, e sobre as voces que gardamos dentro ou que acompañan a nosa escritura, eses diálogos secretos que animan unha obra literaria e que poucas veces se fan explícitos. Falar con xente que admiro moito foi tamén un xeito de repensar a miña obra desde un ángulo novo.

Cando escribín *Ninguén queda*, sabía que a cuestión do lugar sería central, igual que a cuestión do diálogo. Achegueime á historia da colonización da Terra Chá, ao cabo, coa vontade de interrogar o lugar: o rural galego, que tantas veces imaxinamos como unha realidade atemporal, garda a memoria de moitas loitas e de moitas violencias. Escribín *Ninguén queda*, tamén, nun tránsito entre sitios, acompañado polas voces dos colonos que recollín en numerosas entrevistas, deixando que os seus apuntamentos contribuísen ou entrasen en contradición coa voz dun narrador fóra de lugar. Achegarse a un mundo familiar desde a distancia, non ocultar esa distancia: velaí algunhas das coordenadas que, paréceme a min, definen o que entendo por escritura.

Durante as conversas tamén xurdiu outra cuestión: a literatura non é soamente memoria, senón tamén creación e imaxinación. No meu caso, coido que o máis importante do rexistro literario, se cadra o que o define, é a capacidade de imaxinar mundos posibles, máis aló da documentación e dos arquivos e das entrevistas, de facelos presentes. Se a primeira parte de *Ninguén queda* está, dalgún xeito, baseada nun proceso de investigación, a segunda constitúe, para min, un exercicio máis ben de artesanía. A través dunha viaxe en coche polas montañas neboentas de Negueira de Muñiz, a novela céntrase nunha serie de figuras que se dedican ao oficio de construír mundos. Son personaxes que crean, reutilizando os fragmentos esquecidos de pasados violentos: tubos oxidados que ficaron trala construción dun encoro, mobles que nunca se venderon nunha tenda pechada durante a crise económica, pezas de tractores en desuso. A novela, dalgún xeito,

céntrase neses actos de bricolaxe como formas de creación, como xeitos de darlle nova vida aos restos.

Gustárame concluír con esta idea, a bricolaxe. Durante as conversas organizadas pola Real Academia Galega, mencionei que era importante para min escribir unha literatura aberta a novas tendencias sen por iso abandonar certo pulo documental. Dalgunha forma, penso que esta forma de construír o libro, mediante a acumulación de capas que pertencen a distintos mundos, servíume para fabricar un artefacto literario que ficase aberto a novos xeitos de concibir o literario, pero que tamén gardase a violencia de espolios pasados. Se o xesto colonizador busca crear desde cero, o meu propósito era idear un libro que partise da sedimentación lenta, como os deltas dos ríos destruídos polos encoros. Cando, nun momento de *Ningún queda*, os restos materiais das vilas anegadas aparecen de súpeto, como negándose a aceptar o seu lugar baixo a superficie, as palabras que se usan para describir a escena —*rebusca, rapañota, espigar*— buscan vincular os traballos comunais do mundo labrego co traballo poético de construír algo que permaneza tralas grandes segas da historia. No fondo, *Ningún queda* é un libro sobre o que podemos facer co que queda, incluso cando parece que non queda nada. Por iso seguimos, e conclúo estas notas como conclúe o libro, “armando cousas entre os restos.”